

FEHÉR FERENC ZSENGÉI (II.)

BOGÁR IMRE

Kertfalu házai, mint kicsi skatulyák,
Lapulnak az éjben, álmukat alusszák.
Elpihen a paraszt hosszú munka után –
Hajnaltól estélig, bizony, kifárad ám.

Csend ül a házakon és az utca porán,
Éjfélre jár lassan, nincsen e csönd korán.
Lassú, mély kongással a vén toronyóra
Inti a parasztot, térjen nyugovóra.

Nem kell azt inteni, fekszik az magától,
Fáradtan beledől ágyába ruhástól.
Nem is imádkoznak, csak az öregebbek –
Végső, nagy céljukhoz, akik közelednek.

Barna éj vándora felhők között bújkál,
Sötét felhők mögül gyakran lekukucskál.
Senkit se nem láthat, ugyan kit is látna:
Csak az akácfáknak susog sűrű sátra. . .

Mégiscsak helyén volt nagy kíváncsisága:
Sötét alakra hull sugaras világa.
Ugyan ki is lehet ez a késő lélek?
Rongyszedő lesz talán, vagy kocsmai részeg?

Egyik sem lehet az, hanem egy harmadik:
A rongyszedő alszik – részeg duhajkodik. . .
Ez meg olyan fürgén surran háztól házig,
Mint a macska surran, hogyha szőre ázik. . .

Már a falu szélén oson fűrge lábbal,
Ott, ahol a falu szomszédos a láppal.
Sűrű nádrengeteg suhog itt a völgyben,
Néhány vízimadár rétből égbe röppen.

Megkerüli mindezt a magányos alak,
S tovább iparkodik lenn a kertek alatt.
Most látni csak tisztán elsurranó árnyát,
Most, hogy a holdsugár behinti ruháját.

Ijesztő púpja van, görbék a lábai,
Bizony meg se néznék Kertfalú lányai. . .
Hosszú bal kezében valamit markolász –
Olajoskanna az, épphogy az, semmi más.

Rengi molnár malma meglapul a csendben,
Erre tart az árnyék, száján szitok rebben.
Most látom csak arcát, most már felismerem:
Gömbi, az uzsorás! gonosz, istentelen. . .

„Megállj, Bogár Imre, meglakolsz még máma!
Enyém lesz mégiscsak Rengi molnár lánya.
Szegény vagy te hozzá, másod sincs – a subád;
Szolgának, csikósnak szült az édesanyád. . .”

Már a malom táján tapossa a fűvet,
Kovájával gyorsan csihol apró tüzet.
Meggyújtja a malom hatalmas kerekét,
Olajjal leönti a faszervezetét.

Feltörnek a lángok sötét éjszakában,
Meghúzódik Gömbi nádas oldalában.
Onnan nézi büszkén sötét, gonosz művét,
Lobognak a lángok, tűznek vizik hírét.

Rengi molnár ordít malom ablakában,
Mint a hím oroszlán rácsos kalitkában.
Keserves csalással összeszedett malma –
Elpusztul nemsoká földi birodalma. . .

Néhány gatyás ember futkos ide-oda,
S ordítóznak vadul, mintha veszne Buda.
A tűz tovább terjed, már a malom lángol.
Rengi az ablakban ide-oda táncol.

Végül eszéhez kap, emeletről lefut,
Kínos jajgatás közt a lépcsőkön lejut.
Gömbi most elhagyja titkos rejtekhelyét.
Öröm dagasztja már testének bal felét.

Odahúzódkodik Rengi uram mellé,
Aki kopasz fejét nagy bánatnak ejté:
„Látja, molnár uram, hogy bevált a szavam:
Itt járt Bogár Imre, nekem volt igazam.”

„Felgyújtotta kelmed gyönyörű szép malmát,
Mivelhogy nem adta néki Tercsi lányát. . .”
Öreg Rengi molnár ökle összeszorul,
Nézi malma végét, s arca elkomorul.

Hirtelen sikoltás üti meg a fülét,
Borzalmas látomás markolja a szívét.
Odanéz mindenki malom ablakába:
Sikoltozik ott fönt Rengi molnár lánya.

Már a közelében mardosnak a lángok,
Gyáva a sok férfi, s gyengék a leányok.
Senki se nem mozdul, csak néznek dermedten,
Gömbi púpos teste hirtelen megretten. .

Erős férfimark fogja vézna vállát,
Bogár Imre tartja markában szakállát:
„Gyáva, hitvány féreg, most megfojthatnálak!
Becsesebb előttem a leggyávább állat.

Ha szereted tényleg Rengi molnár lányát,
Eredj, járd meg érte poklok tüzes lángját!”
Gömbi földre roskadt, mekegett-makogott,
Bogár Imre nézte, s gúnyosan kacagott.

Azután megfeszült izmos, barna arca,
Ránézett a tűzre, s megindult a harcra.
Szíve szerelméért szállt szembe pokollal,
Harcba szállt ő volna százannyi pokollal. . .

Veszélyben volt Tercsi, gyöngye violája,
Gyöngye violája, barna kis babája.
Köhögött a füsttől, majd megfulladt tőle,
Recsegett a lépcső, de ő tört előre.

Megvívott a tüzzel, elérte kedvesét,
Két karjába kapta kicsi szerelmesét.
„Itt vagyok, Tercsikém, gyönyörű szép szentem,
De most menekülünk, mert megégünk menten.”

Tercsi a mellére hajtja szőke fejét,
Imrének szívére szorítja két mellét.
Hófehér karjával átfogja a nyakát,
Hosszú, forró csókra kínálja ajakát.

Sürgetnek a lángok, ordít a nép lentebb,
Tercsi szavainál vajon van-e szentebb:
„Ó, édes szerelmem, minek menekülnénk?
Forró lángok között együtt üdvözlőnénk!”

„Egymásé sohase lehetünk mi ketten,
Haljunk hát meg együtt, büszkén, mind a ketten!”
Imre megremegett kedvese szavára,
Aztán föllépett az ablak párkányára.

Karjában tartotta Tercsi édes testét,
Ordítva lesték lent mindkettőjük estét.
Bogár Imre buzdón, mélyen fohászkodott,
Mielőtt ugrásnak nekibátorkodott.

...Puha földre estek, semmi bajuk nem lett.
Magához téríteni Tercsit vízzel kellett.
Felébredt az úgy is, Imre lány szavára,
Aggódó hangjára, szerelmes csókjára.

Arrább a nép morog, mint a zúgó tenger,
Tűz okát kutatja a sok dühödt ember.
Gömbi lázít köztük, Bogár Imrét szidja,
Vetélytársa ellen nép haragját szítja.

Előbb nem hiszik el szavát az emberek,
Imre derék legény – nem rossz az, jó gyerek!
De hátha szerelme elvette az eszét?
Lám, milyen gyöngéden öleli kedvesét!

„Ő volt az, emberek!” lázít Gömbi hangja,
„Nézétek, mellette ott az olajkanna!”
Már hisz neki a nép, s törvényt tenni készül:
„Pellengért a gaznak, súlyos büntetésül. . .”

Megragadják Imrét, megkötözik kezét,
Elragadják tőle sikongó kedvesét.
Küzd a puszták fia, ámde mindhiába,
Béklyóba van verve erős karja s lába.

Viszik a piacra, föl a szégyentérre,
Csúfnak felkötözik testét pellengére.
Fájdalmát, szégyenét ő nem nagyon bánja,
Csak kicsi babáját, szép Tercsijét szánja.

*

Csúfos reggel virradt szép Bogár Imrére,
Csúfos szégyenfárról lecsúngó fejére.
Fejét lehajtotta nagy-nagy szégyenében,
Sötét gondolatok dúltak a szívében.

A sok járókelő messze elkerülte,
Mint a rablógyilkost, messze megkerülte.
Pedig nem gyilkolt ő, sohase nem rabolt,
Egész életében gyöngék oltalma volt.

És most mégis itt van, megveti mindenki,
Nyájas, biztató szót nem mond neki senki.
Hej, csak az ő kedves édesanyja élne,
Volna pártfogója, minden másképp lenne!

Egy lélek volt csupán, aki megértette,
Aki anyja helyett anyjaként szerette:
„Kedves öreganyám, kint a faluszélen,
Jó öreg Laula, te sem törődsz vélem?”

Gunyoros kacagás hangzott föl előtte,
Kárörvendő arccal Gömbi állt előtte:
„Szerencsés jó napot, kedves Bogár Imre,
Hogy-mint vagyunk mostan, édes Bogár Imre?”

Imre nem válaszolt Gömbi szavaira,
Mereven nézett le béklyós lábaira.
Gömbi tovább szótte sátáni szavait,
Imre már nem hallja kínzója szavait.

Mikor édesanyját említeni hallja,
 Gömbi fecsegését végre megsokallja.
 Fejét fölemeli, arcul köpi amazt,
 Mint a dögre köp a jó szimatú paraszt.

Gömbit majd megüti mérgében a guta,
 De azért nem ordít – á, ő nem oly buta.
 Lócsös lábaival odalép Imréhez,
 Odahajol közel prédája képéhez.

Arcul csapja egyszer; arcul csapja kétszer,
 Somfavesszejével talán harminchétszer.
 Imre arca tüzel minden ütés nyomán,
 – Én jól meggondolnám, kedves Gömbi komám!

Nézd, az arca merev, tüzel két szép szeme,
 A veszett bikának tüzel így a szeme.
 Hiába, nem bír az erős kötelekkel,
 S Gömbi eltávozik kacsázó léptekkel.

Kielégült vágya, vadállati lelke,
 Gyáva munkájában nagy örömet lelte.
 Irigyelte szörnyen Imre nagy erejét,
 Becsületességét, nagy lelkierejét.

Ámde eztán többé nem áll az útjába,
 Ha megszabadul is, messzi viszi lába.
 Talán nem marad itt nagy szégyene után,
 Emígy tanakodott Gömbi kománk bután.

*

A nap már lehajlott Tisza vize fölé,
 Imre a kötelet csuklóin dörzsölé.
 Unszolta az éhség, biztatta szerelme,
 Gyomra kérőn korgott: enni már elkelve.

Azt se nem értette, mi van szerelmével,
 Hogy reggeltől estig nem jött hozzá még el. . .

Minden erejéből megfeszíti karját,
 Ordítását talán mindenütt meghallják.
 Reccsen a pellenge, kitörik helyéből,
 Roppan a kötél is, lehullik kezéről.

Puszták szabad fia, büszke sólyommadár,
Újra király vagy te, előtted a határ!
Esti szépségében előtted a róna.
Messzire repülnél, csak egy lovad volna.

Messzi bámul Imre, túl a Tisza tükrén,
Bent a puszta mélyén csikorog a kútgém.
Csikósok kurjongnak, paripák dobognak,
Madárnak szárny kell, és jó ló a csikósnak.

Súlyos nagy léptekkel malom felé indul,
Tercsijére gondol, szíve ég a kintől.
Arra viszi szíve, csak a malom felé,
Hej, te gyáva Gömbi, ne kerüljél elé!

Nyolcvan fontot nyom most mindkét csontos ökle;
Simogatásuktól hallgatnál örökre.
Lapulj, áruló nép, fiad árulója,
Pizkos főzteteknek keserű lesz sója.

Üszkös romhalmaz most Rengi molnár malma.
Megütődik Imre: Tercsi ebben volna?
Ásítanak az ajtók, az ablakok vakok,
Üszkein a romnak a hold fénye ragyog.

Imre göröngyöt fog, úgy, mint régen szokta,
Mikor Tercsijének ablakához dobta.
Rámered a rögre, aztán az ablakra,
S barna arca torzul keserves kacajra.

Szorítja a rögöt, nem mozdul a karja,
Nem tudja feldobni, akárhogy akarja.
Erős vasmarkából kiszóródik a por,
Teste összeroppan, Bogár Imre zokog.

Hirtelen felkapja melléről a fejét,
Káromlások, szitkok ütik meg a fülét.
„Nyomomra akadtak a csahos véredek,
Tercsikém, szép napok, Isten hát véletek!”

Nekivette útját a szőke Tiszának,
Azon túl is pedig a Sóti-pusztának.
Széles puszták után lesz majd csak ő szabad:
Sűrű Bakony erdő mindenkit befogad.

Füzesek közt tűnt el üldözői elől.
Ámde mások jöttek most az alvóg felől.
„Mindegyik a veszttem, halálom akarja?
Miért hogy a jobbágy jobbágytársát marja?”

„Mért ilyen veszettek testvérgyilkoláskor,
S urak előtt gyávák könyörödománykor?”
Ez járt a fejében jó Bogár Imrének,
Aztán nekifordult a Tisza vizének.

Lágyan loccsant a víz teste fölött össze,
Nincs már semmi kapocs, mi e tájhoz kösse.
Tisza befogadja, Bakony eltakarja –
Halálát csak ez a szegény nép akarja?

Lihegve, fáradtan érte el a partot,
Lelkének kínzása egyre tovább tartott.
Meglelte a parton szép kicsi Tercsijét,
Holtan találta meg szerelmét, mindenét.

Vízbe ölte magát nagy-nagy bánatában,
Ott nyugszik most teste szerelme karjában.
Imre szólongatja, de ajkai némák,
Csókolja a kezét – lány karjai bénák.

„Szerelmes úristen, mért versz ilyen nagyon?
Ha végem akarsz, üss egyszerre agyon!”
Senki nem válaszol káromolására,
Csak a Tisza locsog keserves szavára.

Szaladnak a habok, sír a Tisza vize.
Szomorú szavának a nép vajon hisz-e?
Csobogj, szőke Tisza, ha nem is hallgatnak,
Meséljed mesédet szomorú magadnak.

Topolya-Szabadka, 1946. nov. 15–dec. 14.

(Folytatjuk)